

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH KOŚCIOŁA PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁ W JENINIE

*Opracował: Piotr Maćko
Ul. K. Jagiellończyka 4/7
87 – 100 Toruń
Tel. 693 894 697
Nr dyplomu: 1400/122867/2008*

Jenin-Dębno 2017

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

Prawo autorskie, zgodnie z art. 1, Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 04 02 1994 r. Dz. U. Nr 24, poz. 83 z dnia 23 02 1994 r. (Dz. U. Z 2006 r. nr 90 z późn. zm.)

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

I-87 z dnia 5.11.1976 r.

NR REJESTRU ZABYTKÓW

NR INW. ZBIORU

NR INW. PRACOWNI KONS.

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ

ewentualnie określenie stosunku do większej całości

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA projekt - architekt Pappritz, realizacja konduktor budowlany Matthias

SYGNATURA brak

także inicjały i znaki cechowe

INSKRYPCJE brak

rodzaj, ewentualnie treść; nalepki, znaki fabryczne, firmowe, kontrolne itp.

DATOWANIE 1811- 1812r.

POCHODZENIE obiekt stały

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA/LOKALIZACJA kościół pw. św. Michała Archaniola, Jenin ul. Gorzowska 109,
66-450 Bogdaniec

WŁAŚCICIEL/UŻYTKOWNIK Parafia pw. św. Michała Archaniola w Jeninie, ul. Gorzowska 100a,
66-450 Bogdaniec
wysokość, szerokość, głębokość (długość)

MATERIAŁY I TECHNIKA ORYGINAŁU

szkielet (korpus), siedzisko; wykończenie powierzchni, zdobnictwo i elementy uzupełniające

MATERIAŁY I TECHNIKA NAWARSTWIEN

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK ☒ ; NIE ☐

DATY WYKONANIA

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK ☐ ; NIE ☒

1.3 DANE O DOKUMENTACJI

LICZBA STRON TEKSTU

LICZBA FOTOGRAFII

DATA I MIEJSCE WYKONANIA

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA

1 EGZ.. Parafa pw. św. Michała Archaniola w Jeninie

1 EGZ. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Zielonej Górze Delegatura w Gorzowie Wlkp., ul Kosynierów
Gdyńskich 75, 66 – 400 Gorzów Wlkp.

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Pierwsze wzmianki piśmienne o miejscowości pochodzą z 1278 roku kiedy to margrabiowie Otto V Długi i Albrecht III podarowali miastu Gorzów czynsze z Winnej Góry i ogrodów na poprawę umocnień, potwierdzili również nadanie łęgów warciańskich między Lupowem I Jeninem.

W 1300 roku wieś stała się własnością klasztoru cysterskiego w Mironicach. W wyniku reformacji majątek klasztorny przeszedł na własność elektorów brandenburskich, a następnie królów pruskich.

W 1758 roku, w wyniku wojny siedmioletniej żołnierze rosyjscy dokonują zniszczenia wsi w tym kościoła i szkoły.

W wyniku pożaru dokonanego 13.08.1807 przez żołnierzy napoleońskich zniszczeniu uległa cała wieś w tym XVII -wieczy kościół. Już w tym samym roku rozpoczyna się odbudowa wsi, jednakże część pogorzelców przenosi się na pobliskie bagna i tam buduje nowe gospodarstwa, tworząc kolonię pod nazwą Neu Genin(Nowy Jenin). W latach 1811-1812 wzniesiono na koszt króla Prus, obecnie istniejący kościół. Projektantem kościoła był architekt Pappritz, a realizację nadzorował konduktor budowlany Matthias. Przed 1945 rokiem kościół był filią parafii w Stanowicach. Po wojnie zaadaptowany przez przesiedloną ludność napływową z województw poznańskiego, lubelskiego i kaliskiego oraz Kresów Wschodnich i poświęcony 29.06.1945 roku jako rzymskokatolicka świątynia.

Kościół był wielokrotnie remontowany. W 1864 przekształcono wnętrze świątyni wymieniając m.in. empory, zaś w latach 1882 i 1912 odnowiono cały kościół. Po II wojnie światowej usunięto empory boczne. W wyniku remontu przeprowadzonego w 1966 roku całe wnętrze zostało ponownie przekształcone, wykonano nową dekorację malarską oraz wymieniono przeszklenia okien.

3.0. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Świątynia wzniesiona w stylistyce klasycyzmu z elementami neoromańskimi. Kościół orientowany, znajduje się w centralnej części miejscowości, po południowej stronie głównej drogi przebiegającej przez wieś. Działka przykościelna nieogrodzona, jedynie od strony drogi, w obrębie kościoła osłonięta drewnianym parawanem. Świątynia wzniesiona na planie prostokąta z ośmioboczną, strzelistą wieżą od strony zachodniej(częściowo wkomponowaną w bryłę świątyni) i wyodrębniony prezbiterium w formie trójbocznej apsydy od strony wschodniej.

Elewacje boczne akcentowane rytmicznie rozmieszczonymi, półkoliście zamkniętymi otworami okiennymi oraz półkolumnami. Podział horyzontalny wyznaczają cokół i profilowany gzyms

podokapowy. Główne wejście od strony zachodniej w formie portalu ryzalitowego, wysuniętego z lica ściany, zwieńczonego szczytem. Otwór wejściowy portalu o półkolistym zamknięciu i uskokowych ościeżnicach. Wejścia boczne na osiach elewacji północnej i południowej korpusu nawowego, również w formie portali ryzalitowych.

Korpus nawowy kryty dachem dwuspadowym, apsyda dachem o trzech połaciach, zaś wieża zwieńczona spiczastym, ośmiobocznym hełmem.

4.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

Kościół wzniesiony został na fundamencie z obrabianych kamieni narzutowych, łączonych zaprawą o spoiwie wapiennym i kruszywie kwarcowym (Fot. 12). Kamienny fundament wyrównany ceglaną podmurówką. Wyższe partie murowane z cegły ceramicznej. Elewacje obiektu w całości tynkowane, pokryte warstwami malarskimi. Detal architektoniczny obiektu (bazy, kapitele oraz gzymsy), wykonany metodą profili ciągnionych.

Stolarka drzwiowa płycinowa pokryta wtórnymi powłokami malarskimi. Skrzydła drzwi głównego wejścia wtórne. Otwory okienne wtórnie wypełnione witrażami.

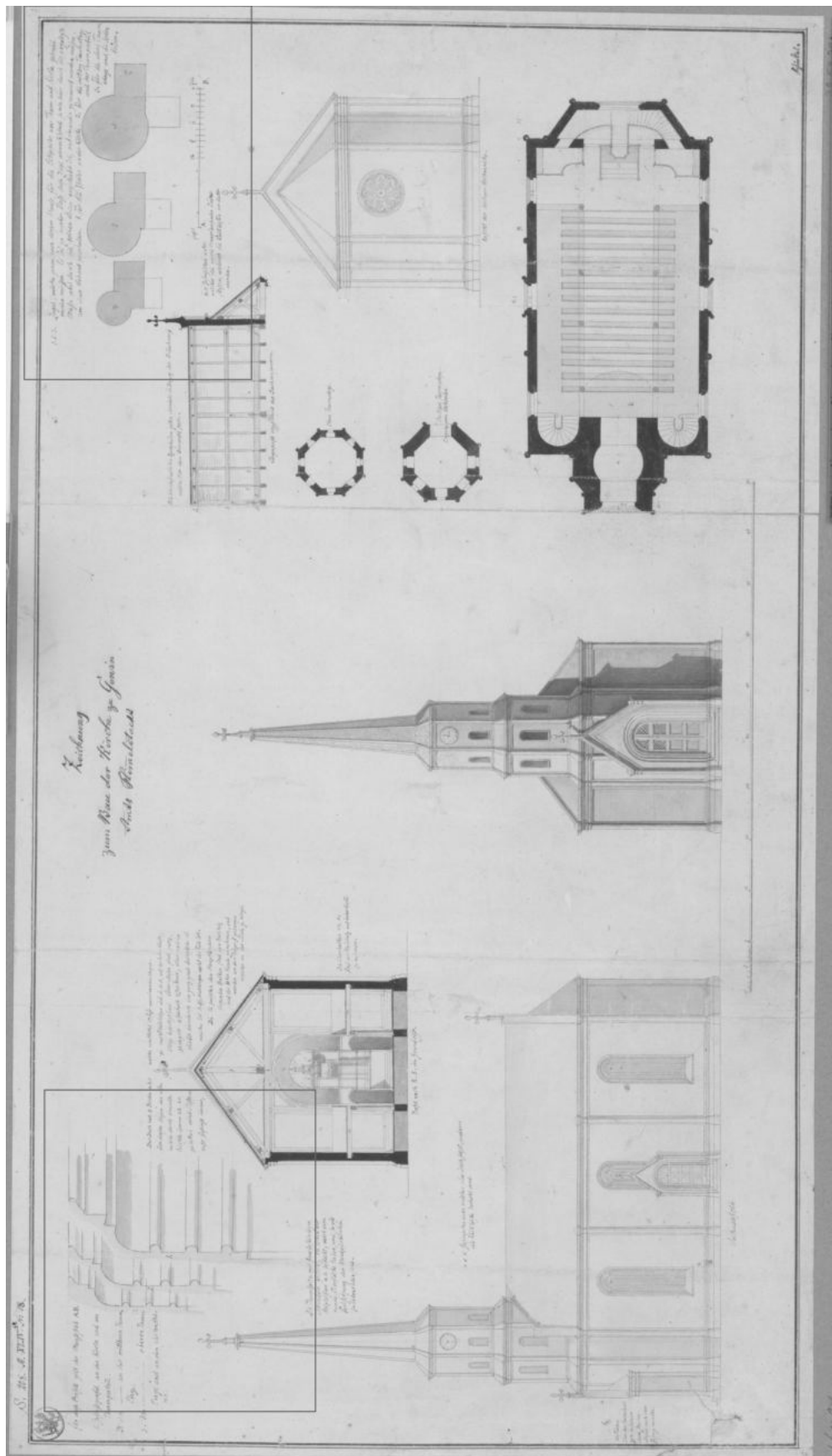
Dach korpusu nawowego oraz apsydy kryte dachówką karpiówką. Hełm wieży oraz gzymsy poszczególnych kondygnacji kryte blachą stalową w ocynku, malowaną.

5.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

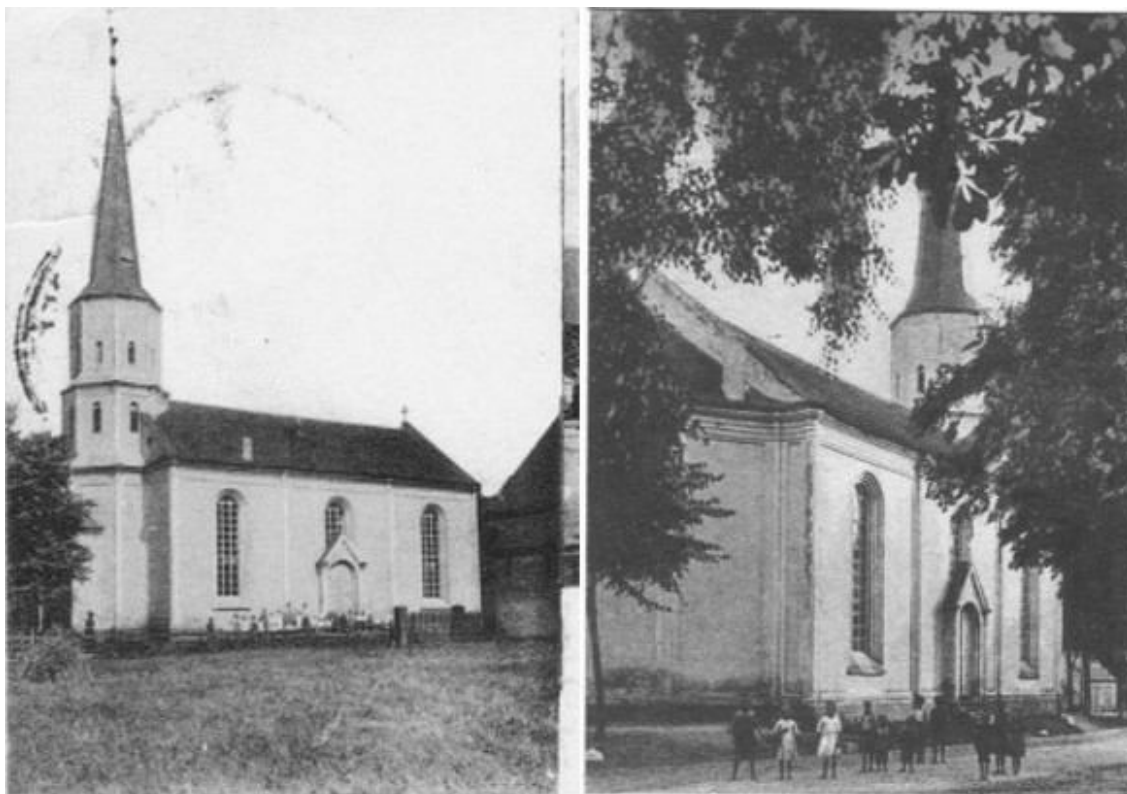
W oparciu o obserwacje *in situ*, uwzględniając aktualny stan zachowania materiałów budowlanych oraz detalu architektonicznego elewacji obiektu, odnotowano następujące problemy dotyczące stanu zachowania świątyni:

- powierzchnie elewacji w całości pokryte wtórną warstwą tynku o spoiwie cementowym
- silne wysolenia w obrębie strefy cokołowej elewacji
- odspojenia warstwy tynku
- przekształcenia schodów wejściowych oraz wtórne ich obłożenie płytkami terakotowymi
- wtórne elementy stolarki drzwiowej
- detal architektoniczny ze śladami wtórnego opracowania, elementy detalu (profile baz, kapitele profile gzymsów) „płyną”, nie zachowują pierwotnego poziomu, grubości oraz formy
- wtórne warstwy malarskie
- wejście boczne od strony północnej wtórnie zamurowane.
- liczne kolonie mikroorganizmów

6.0. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Pierwotny projekt obiektu. Widoczne rysunki detalu (bazy, kapitele) oraz forma pierwotnej stolarki drzwiowej.

Fot. 2. Archiwalne fotografie świątyni. Widoczne rozplanowanie kolorystyczne elewacji jasny detal ciemniejsze pozostałe płaszczyzny elewacji.

Fot. 3. Główne wejście do kościoła, obecny stan zachowania. Widoczne wtórne skrzydła drzwi oraz wtórne obłożenie stopni schodów terakotową okładziną

Fot. 4. Widok na elewacje północną i wschodnią - obecny stan zachowania.

Fot. 5. Widok na fragment elewacji południowej - obecny stan zachowania.

Fot. 6. Zbliżenie na detal elewacji wieży- gzyms podokapowy oraz kapitele talerzowe - obecny stan zachowania. Widoczne błędnie wykonane profile oraz formy kapiteli.

Fot. 7. j.w.

Fot. 8. *j.w.*

Fot. 9. *Dolne partie elewacji - obecny stan zachowania*

Fot. 10. Strefa cokołowa oraz fragment stopni schodów - obecny stan zachowania. Widoczne ubytki oraz rozwarstwienia szczelnego i mocnego tynku o spoiwie cementowym. Błędnie wykonane profile

Fot. 11.

Fot.12. *Odśłonięte fundamenty obiektu - widoczne bloki kamieni narzutowych oraz ceglana rolka wyrównująca*

7.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

Celem planowanych prac jest usunięcie przyczyn powstałych zniszczeń obiektu, przywrócenie świątyni pierwotnych walorów estetycznych oraz zabezpieczenie jej przed dalszym niszczeniem. W ramach prac zakłada się usunięcie wszystkich wtórnych warstw tynków pokrywających powierzchnie elewacji obiektu. W trakcie realizacji przeprowadzone zostaną badania konserwatorskie pozwalające określić skład pierwotnego tynku, co będzie podstawą do wyboru zaprawy przeznaczonej do uzupełniania ubytków tynku.

Ponadto, zaleca się wykonanie izolacji pionowej fundamentów obiektu. Przyjmuje się rekonstrukcję detalu architektonicznego metodą profili ciągnionych w oparciu zachowane fragmenty pierwotnego opracowania oraz pierwotny projekt.

8.0. PROGRAM PRAC

PRACE TOWARZYSZĄCE - IZOLACJA FUNDAMENTÓW

1. Odsłonięcie fundamentów

- fundament odsłonić z obu stron ogrodzenia. Prace prowadzić w odcinkach

2. Wykucie zaprawy w spoinach

- zaprawy w spoinach które uległy dezintegracji lub są rozszczelnione należy podkuć na głębokość min. 5 cm od lica muru

3. Oczyszczeni powierzchni kamiennych fundamentów

- zabieg przeprowadzić przy użyciu pary wodnej, bądź wody pod ciśnieniem

4. Uzupełnienie ubytków zaprawy w spoinach

- zabieg przeprowadzić przy użyciu zaprawy o spoiwie wapienno-trasowym, bądź wapienno-cementowym(stosując cement biały marki 52,5) oraz kruszywie kwarcowym o frakcji do 4 mm

5. Wykonanie izolacji pionowej muru

- zaleca się wykonanie izolacji w postaci warstwy gliny w składzie której występują materiały ilaste z grupy smektytów. Fundamenty obiektu pokryć warstwą gliny o grubości ok 40 cm, ze spadkiem w kierunku od obiektu

6. Niwelacja gruntu

-po zakończeniu prac konserwatorskich, fundamenty obiektu ponownie przykryć warstwą ziemi, a terem gruntu przylegającego do obiektu zniwelować ze spadkiem w kierunku od obiektu 1‰.

PRACE KONSERWATORSKIE

Elewacje obiektu

1. Dokumentacja fotograficzna stanu zachowania

-dokumentacja winna obejmować również przebieg prowadzonych prac oraz efekt ich zakończenia

2. Przeprowadzenie badań na obecność warstw pierwotnych

-po zamontowaniu rusztowań należy przeprowadzić badań stratygraficzne w celu odkrycia ewentualnych pozostałości materiału pierwotnego- tynk oraz powłoki malarskie.

3. Usunięcie wtórnych warstw tynków o spoiwie cementowym

-wszystkie wtórne warstwy tynków o spoiwie cementowym należy ostrożnie usunąć, tak aby nie dochodziło do uszkodzeń ceglanego podłoża.

4. Dezynfekcja

-miejsca skażenia struktury muru mikroorganizmami poryć roztworem preparatu Biotim R, bądź Prewentol 80R.

5. Usunięcie wtórnych okładzin schodów wejściowych

-wtórne płytki ceramiczne pokrywające powierzchnie schodów w całości usunąć wraz warstwami tynków cementowych

6. Przymurowanie zniszczonych partii ceglanej konstrukcji elewacji

-po zdjęciu wtórnych warstw tynków w miejsca w których występują dużych ubytków ceglanej konstrukcji, bądź konstrukcja uległa rozluźnieniu należy przymurować z użyciem zaprawy o spoiwie wapienno-trasowym, bądź wapienno-cementowym(cement biały marki 52,5) i kruszywie kwarcowym o frakcji do 2mm.

7. Pokrycie schodów płytami kamiennymi

-stopnie schodów obłożyć płytami granitowymi- granit płomieniowany

8. Rekonstrukcja warstwy tynku

-ubytki warstwy tynku pierwotnego uzupełnić zaprawą na bazie spoiwa wapienno-trasowego, bądź wapienno-cementowego(cement biały marki 52,5) i kruszywa kwarcowego. Frakcję kruszywa dostosować do frakcji kruszywa materiału pierwotnego-na podstawie przeprowadzonych badań i analizy pobranego materiału

9. Odtworzenie dekoracji malarskiej elewacji

-dekorację malarską odtworzyć przy użyciu farb o spoiwie krzemianowym, lub o spoiwie wapiennym. Kolorystyka oraz jej rozkład w obrębie dekoracji elewacji ustalona zostanie w oparciu o przeprowadzone badania stratygraficzne oraz dokumentację archiwalną(rozkład jasne/ciemne elementy na fotografii archiwalnej – Dok. Fot.)

Stolarka drzwiowa

1. Dokumentacja fotograficzna stanu zachowania

-dokumentacja fotograficzna winna obejmować stan zachowania obiektu przed rozpoczęciem prac, ich przebieg oraz efekt zakończenia

2. Usunięcie wtórnych warstw malarskich

-wtórne powłoki malarskie należy usunąć metodą chemiczną przy użyciu preparatów do zdejmowania powłok malarskich. Zaleca się zastosowanie preparatu Scansol bądź innego o zbliżonych właściwościach.

3. Oczyszczenie metalowych elementów okuć

-metalowe elementy okuć drzwi oczyścić metodą strumieniowo-ścierną przy użyciu mikropiaskarki. Przed przystąpieniem do prac należy dobrać odpowiednie ścierniwo oraz siłę jego aplikacji.

4. Dezynfekcja wraz z dezynsekcją

-zabieg przeprowadzić przy użyciu preparatu Anti-Insekt, bądź preparatu Per-Xil. Preparat nanosić zgodnie z zaleceniami producenta- karta techniczna preparatu.

5. Wzmocnienie osłabionych partii drewna

-zabieg przeprowadzić przy użyciu roztworu żywicy termoplastycznej Paraloid B 72, bądź żywicy epoksydowej przeznaczonej do wzmocniania elementów drewnianych. Preparat nanosić metodą pędzlowania aż do pełnego przesylenia struktury drewna roztworem.

6. Uzupełnienie ubytków powierzchniach

-większe ubytki powierzchni uzupełnić metodą flekowania.

-mniejsze ubytki uzupełnić kitów na bazie spoiwa akrylowego, bądź kitów na bazie żywicy epoksydowej Epidian 5 utwardzanej PAC-em z wypełniaczem w postaci pyłu trocinowego.

7. Rekonstrukcja skrzydeł drzwi wejścia oraz wymiana klamek

-skrzydła drzwi głównego wejścia zrekonstruować w oparciu zachowane płyciny nadświetla oraz pierwotny projekt.

-nowe klamki drzwi winny stylistycznie nawiązywać do form skrzydeł stolarki oraz okresu jej powstania

8. Rekonstrukcja pierwotnej dekoracji malarskiej elementów

-zaleca się zastosowanie barwnych lakierów o spoiwie akrylowym w wersji matowej firmy DuPont

9. Zabezpieczenie metalowych elementów okuć

-powierzchnie metalowych okuć zabezpieczyć farbą dz zabezpieczania powierzchni metalowych o spoiwie alkidowym, bądź stosując barwne lakiery o spoiwie akrylowym firmy DuPont.